

Beslut om bildande av Kalkbergets naturreservat i Södertälje kommun.

Beslut av miljönämnden i Södertälje kommun 2006-11-14, § 209

Beslut

Med stöd av 7 kap.4 § miljöbalken (1998:808) beslutar miljönämnden i Södertälje kommun att förklara det område som avgränsats med en röd heldragen linje på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

Reservatets gränser märks ut i fält.

Reservatets namn skall vara *Kalkbergets naturreservat*.

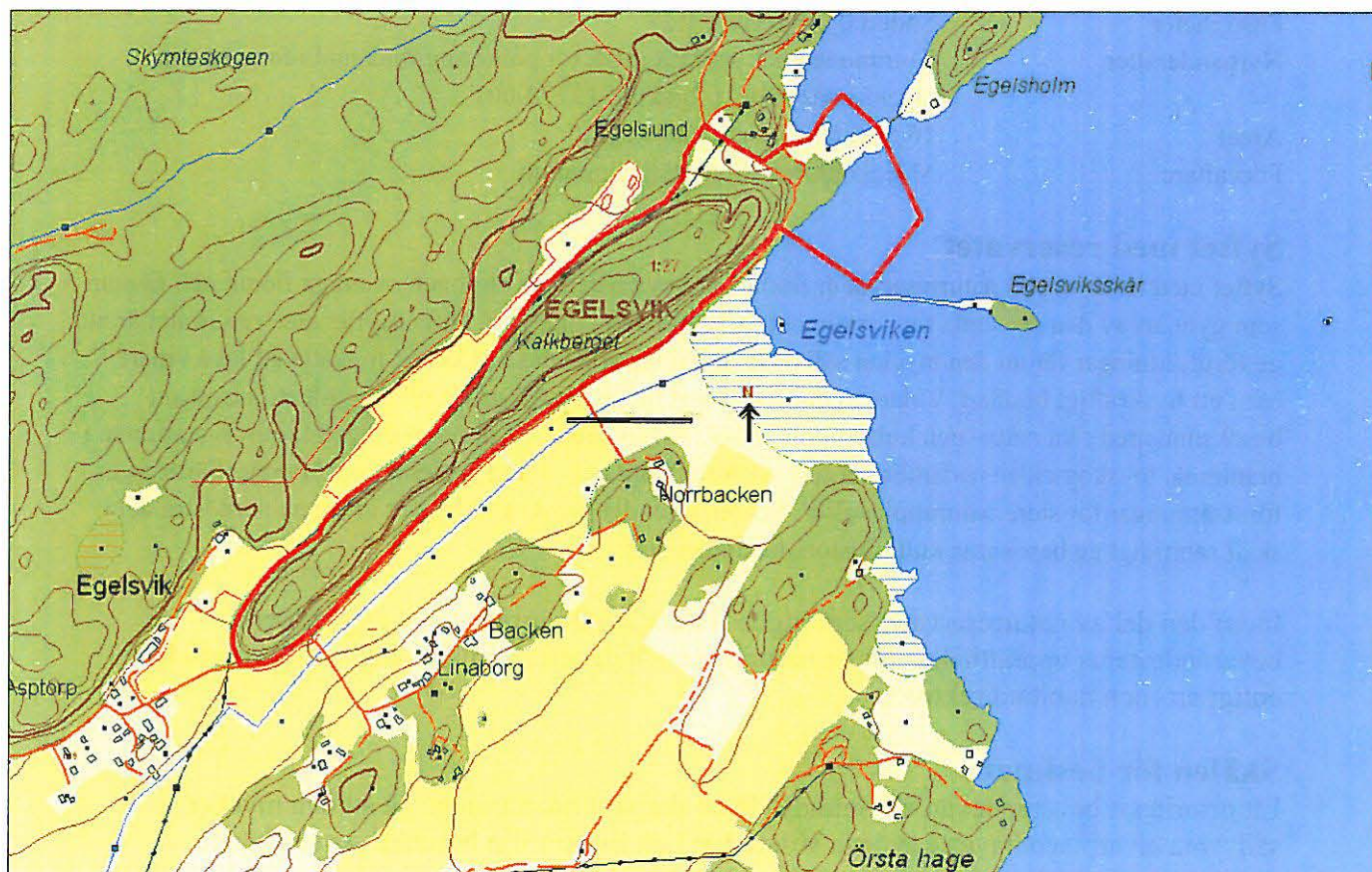

Fig. 1 Översiktskarta där Kalkbergets naturreservat avgränsats med röd heldragen linje

Administrativa uppgifter om naturreservatet

Namn	Kalkbergets naturreservat
Kommun, registerområde	Södertälje
Län	Stockholms
Natura 2000-beteckning	SE0110126
Lägesbeskrivning	Kalkberget ligger på östra sidan av Mörkö cirka 2 mil söder om staden Södertälje.
Församling/Socken	Hölö/Mörkö församling
Topografisk karta	Nynäshamn 9I NV
Ekonomisk karta	9I 7c
Naturgeografisk region	Östersjön med skärgårdar samt Åland
Fastigheter	Södertälje Egelsvik 1:27
Nyttjanderätter	Kommunen har upplåtit mark för parkeringsändamål i form av ett lägenhetsarrende (objektnr. 13720-00)
Areal	16,6 ha land och 3,1 ha vatten
Förvaltare	Miljökontoret i Södertälje kommun

Syftet med reservatet

Syftet med Kalkbergets naturreservat är främst att bevara den för regionen ovanliga floran och faunan som gynnats av den speciella topografin och berggrunden i området. Huvudsyftet med reservatet är att ge förutsättningar för att den mycket sällsynta alvarplacodlaven skall kunna fortsätta att leva vidare här i ett livskraftigt bestånd. Vidare syftar reservatet till att besökare får tillgång till ett intressant besöksmål med rika natur- och kulturupplevelser. Alvarvegetation uppe på berget, klippvegetationen i branterna, lövskogsridån nedanför bergets sydöstra brant och strandpartierna mot Himmerfjärden ger förutsättningar för stora naturupplevelser. Spåren efter det gamla kalkbrottet i bergets nordöstra del skall samtidigt ge besökarna kulturhistoriska upplevelser.

Inom den del av naturreservatet som utgör Natura 2000-område skall en gynnsam bevarandestatus upprätthållas för de naturtyper och de arter som har angivits för området enligt art- och habitatdirektivet.

Skälen för beslutet

Ett prioriterat bevarandevärde i området är att skapa förutsättningar så att den mycket sällsynta alvarplacodlaven kan leva vidare här i ett livskraftigt bestånd. Artens kända förekomster i vårt land är bara på ett tiotal lokaler på Öland och Gotland plus en nyupptäckt

liten förekomst på ön Egelsholm cirka 400 m från den närmaste fyndplatsen på Kalkberget. Förutom alvarplacodlaven finns flera sällsynta och rödlistade arter inom området. Flera av dessa arter är sådana som gynnas av solexponering respektive kalkförekomster.

Efter det att kommunen förvärvat området för naturvårdsändamål har större delen av det blivande reservatet utpekats som Natura 2000-område. Detta gör att även styv kalkmossa och smalgrynsnäcka, som bägge är Natura 2000-arter, skall tillförsäkras sådana miljöer att arterna kan fortsätta att leva där i livskraftiga bestånd. Vidare skall själva habitaterna som utgör motiv för skyddet som Natura 2000 område också skötas så att gynnsam bevarandestatus uppnås. .

Berget med omgivning har stort värde som utflyktsmål med möjlighet för rika natur- och kultupplevelser. Viktigt är att göra området tillgängligt och att informera besökarna om värdena. Genom att märka ut vandringsleder och målpunkter kan besökarna kanaliseras till lämpliga platser så att floran och faunan i området inte skadas genom slitage. Informationsskyltar skall sättas upp som informerar om spåren efter brytningen av kalk.. Skyddsformen naturreservat har valts eftersom det då finns möjlighet att ge ett långsiktigt skydd för området och att göra avvägningar mellan det rent vetenskapliga intresset att bevara arter och värdefulla miljöer kontra allmänhetens nyttjande av området enligt allemansrätten.

Beslutet överensstämmer med den av kommunfullmäktige den 26 april 2004 antagna översiktsplanen där man redovisar att området planeras bli naturreservat.

Miljönämnden finner vid vägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det finns skäl för att besluta om att bilda ett naturreservat i området samt att förordna om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa skötselplan. För att uppnå det starka skydd som behövs för områdets naturvärden och betydelse för friluftsliv bör föreskrifterna bland annat omfatta förbud mot olika exploateringsföretag som kan hota områdets unika naturvärden.

Det planerade naturreservatet ligger inom ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken, samt delvis inom ett område som är av riksintresse för naturvärden enligt samma bestämmelse. Det blivande naturreservatet ingår även i ett område som är riksintresse med stöd av 4 kap 2 § miljöbalken (Kustområdena och skärgården i Stockholms län). Natura 2000-området är i sin helhet riksintresse enligt 4 kap 8 § miljöbalken. Vidare råder s.k. landskapsbildsskydd för området, enligt ett förordnande meddelat med stöd av 19 § naturvårdslagen. Miljönämnden i Södertälje kommun bedömer att bildande av naturreservatet är förenligt med nämnda riksintressen m.m. i enlighet med hushållningsbestämmelserna i 3-4 kap. miljöbalken. Naturreservatet bidrar för övrigt till att det nationella miljö kvalitetsmålet "Ett rikt växt och djurliv" kan uppnås.

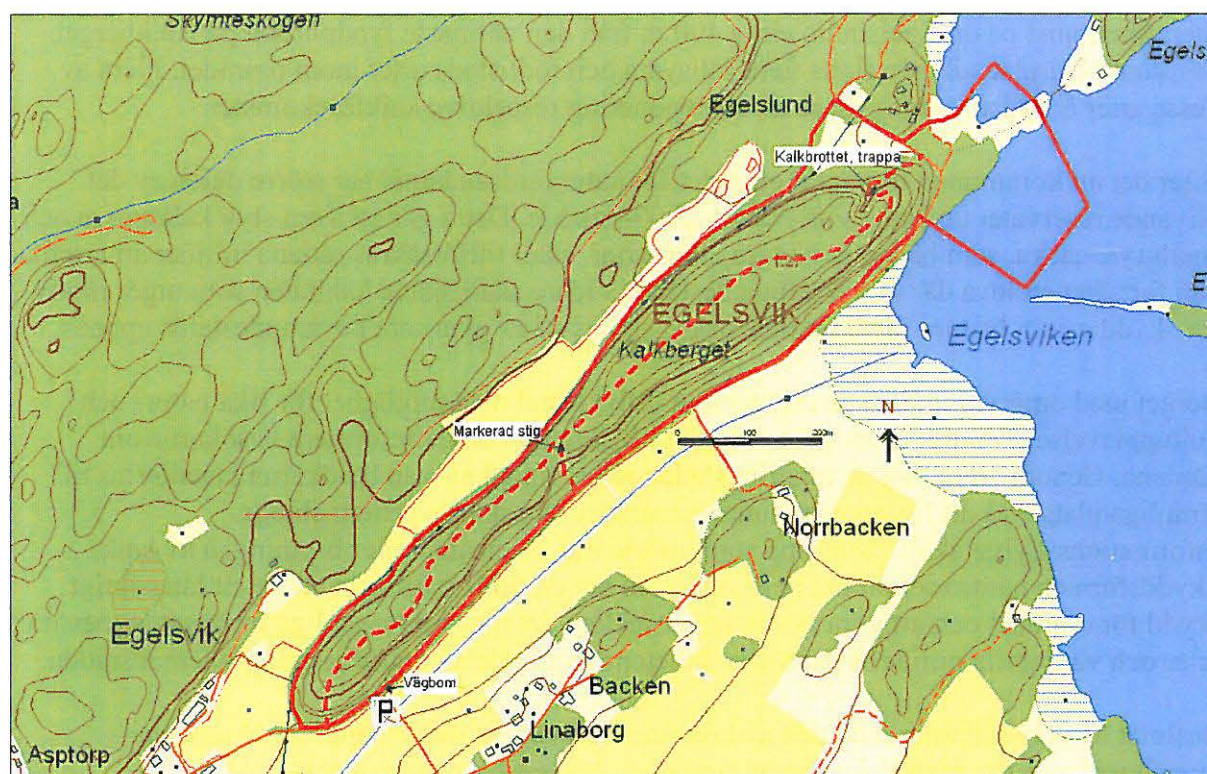

Fig. 2 Stigar och anläggningar vid Kalkberget

Reservatsföreskrifter

Med stöd av 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver miljönämnden följande.

A. **Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden**

Det är förbjudet att inom reservatet

- A1. uppföra byggnad, mast eller annan anläggning,
- A2. anlägga väg,
- A3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
- A4. anordna upplag,
- A5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning
- A6. avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd,
- A7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, med undantag av träd som fallit över befintliga bilvägar, luftledningar och gångstigar,
- A8. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
- A9. kalka eller gödsla mark eller vatten.
- A10. utöva jakt förutom skyddsjakt,
- A11. parkera bilar* och husvagnar samt lägga upp båtar för vinterförvaring.

*/Anm: Ägarna till fastigheten Egelsvik 1:16 arrenderar ett särskilt område med bygglov för en Carport där de får parkera sina bilar

B. **Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång**

Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas

- B1. utmärkning av reservatets gränser,
- B2. anläggande av parkeringsplats och vandringsleder samt uppsättning av informationstavlor,
- B3. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C. **Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet**

Det är förbjudet att inom reservatet

- C1. fälla eller skada levande eller döda träd och buskar,
- C2. fänga och insamla ryggradslösa djur på sådant sätt att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs,
- C3. sätta upp affisch, skylt eller göra inskrift,
- C4. utan tillstånd från miljönämnden i Södertälje kommun anordna tävlingar
- C5. tälta/campa
- C6. parkera bilar* och husvagnar samt lägga upp båtar för vinterförvaring.
- C7. göra upp eld,
- C8. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur
- C9. gräva upp eller plocka växter såsom ris, örter, mossor eller lavar
- C10. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning

***/Anm** Ägarna till fastigheten Egelsvik 1:16 arrenderar ett särskilt område med bygglov för en Carport där de får parkera sina bilar

Föreskrifterna i A-C ovan skall inte utgöra hinder för

- förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets tillsyn, vård och skötsel
- skötsel av befintliga luftledningar.

Föreskrifternas ikraftträdande

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i länets författningssamling.

Andra föreskrifter som gäller för området

Miljönämnden vill erinra om att även andra lagar förordningar och föreskrifter än nedanstående reservatsföreskrifter gäller för området. Av särskilt betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

- Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng
- Huvuddelen av området ingår i Natura 2000 och därför gäller tillståndsplikt för åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön enligt 7 kap 28a § miljöbalken.

Reservatsskötsel och förvaltning

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer miljönämnden i Södertälje kommun (beslut 2006-11-14 §....) bifogad skötselplan (bilaga 2).

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. är Miljökontoret i Södertälje kommun reservatsförvaltare för naturreservatet.

Ärendets beredning

Miljökontoret tog under 1996 tillsammans med markägaren initiativ till att försöka få till stånd ett naturreservat för Kalkberget på grund av de höga naturvärden som området hyser. Genom Södertörnsekologernas inventering av hotade arter på Södertörn hade vi fått kunskap om att det fanns flera arter av rödlistade växter och djur vid Kalkberget. Bland dessa arter bör särskilt nämnas alvarplacodlaven. Denna art hade då bara knappt tio kända förekomster i Sverige. Alla dessa lokaler var belägna på Öland och Gotland förutom denna lokal på Mörkö.

Med anledning av detta beställde miljökontoret en opartisk värdering av fastigheten genom Svensk fastighetsvärdering AB. Med värdeutlåtandet, daterat 1996-10-14, som grund gjordes sedan en förfrågan hos naturvårdsverket om kommunen kunde få hjälp med finansieringen vid ett eventuellt bildande av naturreservat på fastigheten Egelsvik 1:27. Naturvårdsverket beslutade att ge Södertälje kommun statsbidrag om totalt 100 000 kr för förvärv av

Kalkberget. Utbetalning skulle ske efter att överlåtelsehandlingen undertecknats av säljare och köpare samt då ett lagakraftvunnet naturreservat fanns.

Markägaren var villig att sälja fastigheten till kommunen för det värde som var angivet i värderingsutlåtandet under förutsättning att kommunen gjorde ett naturreservat av fastigheten. Vid ett besök på fastigheten, den 20 november 1997, tillsammans med fastighetsägaren träffades en muntlig överenskommelse om att ägaren dessutom skulle få avverka granarna nedanför berget eftersom dessa inte var önskvärda att ha kvar i naturreservatet med hänsyn till floran och att vi i stället ville gynna lövträden. Finstädningsen efter avverkningen skulle sedan göras av kommunens ALU-arbetslag. Miljö och stadsbyggnadsnämnden beslutade den 27 januari 1998 att hemställa hos tekniska nämnden om att upprätta köpekontrakt och köpa fastigheten Egelsvik 1:27 för naturreservatsändamål till ett belopp av 200 000 kr. Köpekontraktet undertecknades av parterna och tillträdet skedde efter den 15 maj 1998.

Den 2 juli 1998 höll kommunekologen ett informationsmöte med intresserade grannar och andra berörda på Mörkö bygdegård. Syftet var att informera om köpet som nyligen gjorts samt om kommunens planer rörande det tilltänkta reservatet. Vi detta möte framkom bland annat att man inte önskade ha en parkering innanför den vägbom som fanns där den lilla vägen utmed bergets sydöstra anslöt till den större enskilda vägen med statsbidrag. Kommunen önskade dock av flera skäl utnyttja den parkering som redan fanns på en gjuten grund där den så kallade kalkladan låg en gång i tiden. Efter många diskussioner och förslag på anordnande av parkeringsplats på alternativa platser kom vi till slut överens med vägsamfälligheten om en lösning som vi alla var överens om. Parkeringen byggdes av vägsamfälligheten utanför bommen till en förhållandevis låg kostnad samtidigt som vägsamfälligheten tog på sig underhållsansvaret.

Sedan fanns det en uppställningsplats för två bilar med en container som stod olyckligt till i blickfånget ut mot Himmerfjärden. Något bygglov fanns inte för detta, däremot en markupplåtelse. Parkeringsplatserna var till för att ägarna till ön Egelsholm skulle ha någonstans att ställa sina bilar. Miljökontoret tyckte att det var rimligt att de även fortsättningsvis skulle få parkera sina två bilar inom reservatet, men att parkeringsplatserna i så fall skulle flyttas åt sidan in mot en skogsdunge. Detta för att sikten inte skulle skymmas mot sjön samt att allmänheten obehindrat skulle kunna ta sig ner till stranden på fastighetens norra del där en udde sticker ut i vattnet. Bygglov har beviljats för den enskilda parkeringsplatsen med carport inklusive en förrädscontainer på den plats som miljökontoret anvisat.

Under den tid som kommunen ägt fastigheten har olika åtgärder gjorts i området. Bland annat har en trapp byggts i själva kalkbrottet så att man lätt kommer upp på berget. Vidare har en träbänk med bord placerats uppe på berget där utsikten är som bäst. Förberedelser har gjorts för stolpuppsättning utmed gränsen samt att stolpar sats upp för tavlor som skall varna för stupen i själva kalkbrottet. Under sommaren 2005 gjordes dessutom en noggrann inventering av alvarplacodlavens förekomster på berget. Denna inventering ingick i ett examensarbete som gjordes av Emilie Karlsson vid Uppsala universitet, Resultatet från examensarbetet har varit av stor vikt vid utarbetandet av skötselplanen.

Ärendet har varit ute på remiss under sommaren 2006. Samtidigt uppdrogs åt lantmäteriet att göra en ägomätning av fastigheten då det även blev klart att fastigheten även omfattade ett 3

ha stort vattenområde. Vid inmätning av gränserna för fastigheten uppmärksammades att landarealen var något större, ett halvt ha, jämfört med vad som tidigare sagts. Under september 2006 gjordes inventeringar av grunda havsvikar i Södertälje kommun där bl.a. Egelsviken inklusive vattenområdet i reservatet ingick.

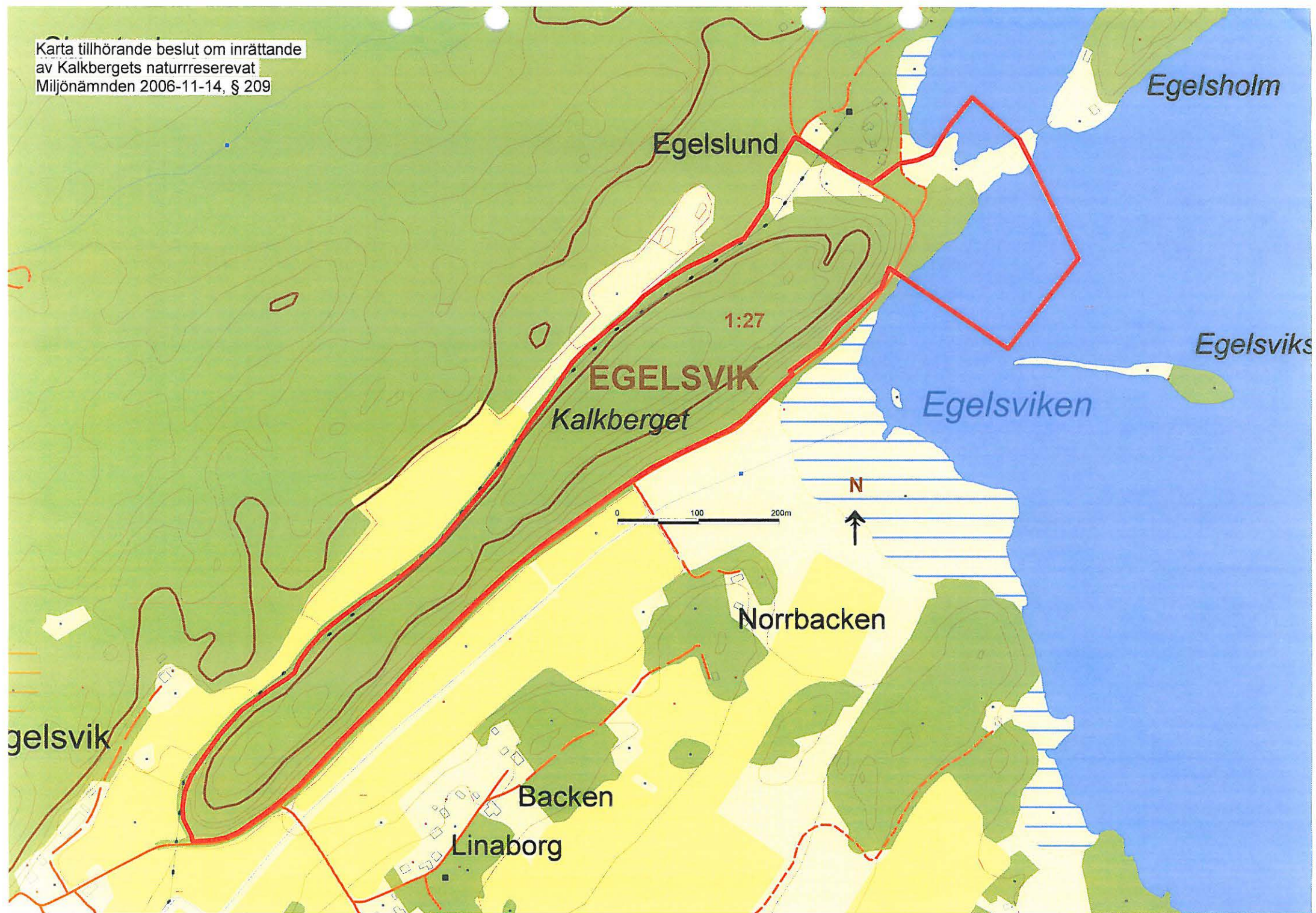
Tillgänglighet och hur man når området

Kalkberget ligger inte anslutning till någon busslinje. Däremot finns det en busshållplats cirka 1,5 km ifrån Kalkberget utmed den allmänna vägen mellan Idala handel och Oaxens färjeläge. Bussarna går dock relativt sällan. Vid vägen intill kalkberget finns en mindre parkeringsplats som rymmer 3-4 bilar (se karta fig. 2). Reservatstavlor kommer att sättas upp på lämpliga platser där information finns om hur man kommer upp på berget och var de markerade stigarna går. I det gamla kalkbrottet, cirka 1 km från parkeringsplatsen i bergets nordöstligaste del, finns en trätrappa som leder upp till berget.

Bilagor

1. Karta
2. Skötselplan

Karta tillhörande beslut om inrättande
av Kalkbergets naturreservat
Miljönämnden 2006-11-14, § 209

Bilaga 2 Skötselplan för Kalkbergets naturreservat

BESKRIVNING

Syfte med naturreservatet

Det främsta syftet med Kalkbergets naturreservat är att bevara den för regionen ovanliga floran och faunan som gynnats av den speciella topografin och berggrunden i området. Huvudsyftet med reservatet är att ge förutsättningar för att den mycket sällsynta alvarplacodlaven skall kunna fortsätta att leva vidare där i ett livskraftigt bestånd. Eftersom större delen av området även är ett Natura 2000-område så skall Natura 2000-arterna styv kalkmossa och smalgrynsnäcka också tillförsäkras sådana miljöer att de kan fortleva där i livskraftiga bestånd. De speciella habitat som utgjort grunden för att områdets utpekats som Natura 2000-område skall också skötas så att gynnsam bevarandestatus upprätthålls för dessa miljöer. Vidare syftar reservatet till att besökare får tillgång till ett intressant besöksmål med rika natur- och kulturupplevelser. Alvarvegetation uppe på berget, klippvegetationen i branterna, lövskogsridån nedanför bergets sydöstra brant och strandpartierna intill Himmerfjärden ger goda förutsättningar för stora naturupplevelser. Spåren efter det gamla kalkbrottet i bergets nordöstra del ger samtidigt besökarna kulturhistoriska upplevelser.

Beskrivning av bevarandevärdena

Administrativa data

Objektnamn	Kalkbergets naturreservat
Objektnummer	N 19 (intern löpande numrering av naturreservaten i kommunen)
Skyddsform	Naturreservat
Län	Stockholms län
Kommun	Södertälje Kommun

Marks slag och naturtyper (ha):	
Berg och skogsmark*	16 ha
Klippvegetation på kalkrika bergssluttningar	
Klippvegetation på kalkfattiga bergssluttningar	
Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner	
Kalkhällmarker (Alvarvegetation)	
Talldominerad blandskog	
Grandominerad barrskog	
Lövskogsdominerad blandskog	
Buskbryn av slån, nypon och en	
Öppen odlingsmark	0,4 ha
Grusvägar och annan mark	0,2 ha
Väggkantvegetation	
Grund havsvik (marin miljö)	3,1 ha
*/ Anm. Kalkberget är dessutom ett Natura 2000 område.	
Naturtypindelningen som länsstyrelsen gjort i Natura 2000-områdets bevarandeplan skiljer sig något från ovanstående något förenklade indelning.	
Prioriterade bevarandevärden:	
Marks lag/ Naturtyper	Berg och skogsmark Klippvegetation på kalkrika bergssluttningar, Kalkhällmarker (Alvarvegetation),
Strukturer/ Växt- och djursamhällen	Djur och växter som är beroende av torra, solexponerade lavklädda klippor och kalkrika hållar med alvarvegetation
Arter	Alvarplacodlav, Styv kalkmossa, Smalgrynsnäcka, Sankt Pers nycklar, Blodnäva, Fältmalört, Svingelgräsfjäril. Mindre blåvinge, Hedpärlemorfjäril Midsommarblåvinge och Hasselsnok
Friluftsliv	Naturupplevelser i form av rikt djur och växtliv, säregen miljö, kulturlämningar och vackra utblickar över landskapet.
Kulturmiljövård	Gammalt kalkbrott, slagghögar mm samt några mindre dagbrott.

Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

I den nordöstra delen av det cirka 1 km långa berget finns ett gammalt kalkbrott där man i slutet på 1800 talet under några årtionden bröt kalk. Så småningom visade det sig att kalken inte var brytvärd och verksamheten upphörde. Några spår av mindre provbrytningar finns också i närheten av kalkbrottet. I det stora kalkbrottets botten växer idag granar som når upp till dagbrottets övre plan.

I bergets omgivning har områdena betats och sannolikt har även får gått uppe på berget. På berget ser man idag spår efter vidsvinens böande. Den uppodlade marken nordväst om berget strax utanför reservatsgränsen har under senare år betats med får. Fårbetet har nyligen upphört och under 2006 har man låtit nötkreatur beta vallarna för att hålla marken öppen. En uppodlad del inom naturreservatet, väster kalkbrottet, håller på att växa igen sedan betet upphört där för länge sen.

När kommunen köpte fastigheten för naturreservatsändamål lät man förre markägaren hugga bort granarna bl.a. nedanför bergets sydostbrant. Genom denna åtgärd ville kommunen i stället att lövträden skulle gynnas för att där skapa lundmiljöer. Parallellt med det långsträckta bergets sydostsida går en mindre enskild väg. Vägen tillkom under 1900-talet. Tidigare gick vägen på motsatta sidan av berget. Den sistnämnda vägsträckningen är dock mestadels svår att se på grund av att området vuxit igen sedan vägen inte längre nyttjades.

Intill reservatet vid stranden finns en gammal notplats, som utgör en samfällighet som tidigare betjänat fem gårdar. Här finns numera några små enkla bryggor för småbåtar. Viken öster om reservatet, Egelsviken är mycket grund. En bit ut i vattnet ligger Egelsviksskär, som är en lövskogsbevuxen ö med en lång strandsporre av klappersten. Vid stranden av Egelsviken finns en vassbård. Strandängen utanför reservatet betas av nötkreatur.

Områdets bevarandevärden

Kulturhistoriska bevarandevärden:

Det gamla kalkbrottet är ett sevärt historiskt dokument där man i anslutning till detta kan sätta upp skyltar som informerar om kalkbrottets historia. Slagghögen intill brottet liksom den betongplatta som varit golv i den så kallade kalkladan samt utskeppningspiren bör man också informera om på skyltarna.

Biologiska bevarandevärden:

Kalkbergets mest unika art är utan tvekan alvarplacodlaven som bara förekommer på cirka 10 lokaler på Öland och Gotland samt på denna lokal liksom på den närbelägna Egelsholm där arten hittades 2005. På Kalkberget finns dessutom även andra sällsynta lav- och mossarter. Bland lavar kan nämnas en art som heter *Toninia aromata* som bara är känd från ett knappt tiotal lokaler i Sörmland. Vidare är fjällig svavellav en mycket ovanlig art som finns här på Kalkberget.

Kalkbergets unika geologiska, topografiska förutsättningar har i sin tur lockat till sig många i regionen mycket sällsynta och rödlistade arter. Berget torde vara ett av de artrikaste i Sörmland när det gäller kärlväxter. Här kan nämnas några arter som annars är ovanliga i

landskapet nämligen: sankt pers nycklar, klibbarv, stenfrö, gruslok, strävlost, lundskäfting, murruta, fjällhällebräken, kalksvartbräken samt det rödlistade gräset kavelhirs. Likaså är fjärilsfaunan artrik med flera rödlistade arter såsom: hedpärlemorfjäril, mindre blåvinge, silversmygare, liten bastardsvärmare, bredbrämad bastardsvärmare, glimfältmätare, oren malmätare, och stor borstspinnare. Under sensommaren 2006 fann medlemmar från föreningen Sörmlands-entomologerna grå vårtbitare på berget. Denna art förekommer på alvarmark i sydöstra Sverige men har hittills inte haft några kända förekomster i denna region. Att Kalkberget är en intressant lokal för landlevande mollusker är kanske inte helt oväntat. Här finns ett 20-tal olika arter med bl.a. den för regionen sällsynta smalgrynsnäckan (*Vertigo angustior*) som dessutom är en så kallad Natura 2000-art. Bland reptiler bör nämnas att den annars sällsynta hasselsnoken förekommer här på Kalkberget.

Sist men inte minst bör påpekas att vi överhuvudtaget inte har så många oexploaterade kalkberg med alvarliknande vegetation här i Sörmland.

Geovetenskapliga bevarandevärden:

Kalkbergets topografi och storlek är unik för regionen. Uppe på platån med kalkhällmarker finns en stort flyttblock.

Bevarandevärden för friluftsliv:

Den storslagna utsikten från berget där man ser ut över Himmerfjärden och ner mot Oaxen samt med utsikt över betade strandängar vid Egelsviken samt den säregna ön Egelsviksskär med sin strandsporre, utgör stora upplevelsevärden. En trappa har byggts i själva Kalkbrottet så att man enkelt kan ta sig upp på berget. Upplevelsen då man passerar genom kalkbrottet torde också bidra till att upplevelsevärdena blir stora för besökare i området.

Källförteckning

- Karlsson, E. 2006. Alvarplacodlav *Squamarina gypsacea* på Kalkberget vid Egelsvik, Södermanland: utbredning, ekologi och skötsel. *Examensarbete i ämnet naturvårdsbiologi 20 poäng nr 162*. Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Lind, Jesper. *Intressanta fjärilar vid Egelsviksberget* (lista skickad per mail)
- Länsstyrelsen *Förslag till bevarandeplan för Natura 200-området Kalkberget*
- Rydberg, Hans & Wanntorp, Hans Erik. 2001. *Sörmlands flora*.
- Thor, Göran. *Artlista över fynd av lavar från Kalkberget* (lista skickad per mail)
- Von Proschwitz, Ted. 2006 *Skogsgrynsnäckan i södra delen av Stockholms län – återinventering av äldre förekomster 2003*

www.artportalen.se rapporterade fynd av fjärilar

PLANDEL

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i sex skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras (se bifogad skötselplanekarta). Skötselområden med samma nummer finns således ibland på flera ställen (delområden). Större delen av naturreservatet är Natura 2000-område. Vid upprättande av föreliggande skötselplan för naturreservatet har hänsyn tagits till de åtgärdsförslag som länsstyrelsen redovisat i sin bevarandeplan för Natura 2000-området. Skötselområdena för naturreservatet är följande:

1. Nedre sydostbranten (ett delområde).

Branta kalkklippställar med lövdominerad blandskog nedanför berget. På vissa ställen finns täta busksnår av slån, nypon och enbuskar. Närmast den enskilda vägen nedanför berget finns torrbacksvegetation innanför vägdiket.

Skötseln inriktas på att gynna en lövträdsbård utmed berget med alm fågelbär lind och lönn för att skapa en lundmiljö. Stora tallar tillåts stå kvar. Buskridåerna bör hållas efter för att lund- respektive torrbacksfloran inte skall trängas undan. (Denna skötsel överensstämmer i huvudsak med det som står i bevarandeplanen för Natura 2000 området)

2. Övre sydostbranten (ett delområde).

Torra solexponerade kalkklippbranter med utpräglad lav och mossflora. Kalkkrävande örter finns i skrevor och på klippavsatser. Nypon-, en- och slånbuskar förekommer även på vissa av de nyss nämnda platserna. Inom detta skötselområde finns alla lokalerna med alvarplacodlaven enligt den inventering som gjordes 2005.

Skötseln inriktas på att röja bort förekommande buskar för att främst gynna den livsmiljö som alvarplacodlaven behöver vilket samtidigt gynnar alla andra mossor, örter och lavar som trivs i denna typ av miljö. (Denna skötsel överensstämmer i huvudsak med det som står i bevarandeplanen för Natura 2000 området)

3. Kalkhällmarker med alvarvegetation (tre delområden).

Vegetationen uppe på bergplatån där det finns kalk i berggrunden liknar den som man finner på ölands och Goltlands alvar. Karaktäristiska växter är fältmalört, vit fetknopp, kungsmynta och gruslok. På vissa håll kan man hitta blodnäva, fjällhüllebräken, getväppling, klibbarv, Adam och Eva och Sankt Pers nycklar. Här och var finns täta buskbestånd av en, slån och nypon. Enstaka träd finns även här.

Skötseln inriktas på att hålla efter busk och trädvegetationen så att alvarvegetationen kan utvecklas till stora öppna kalkhällmarker. På vissa håll kan man tillåta att ha kvar buskvegetationen med hänsyn till vissa sällsynta insekter och för vissa fåglar. (Denna skötsel överensstämmer i huvudsak med det som står i bevarandeplanen för Natura 2000 området)

4. Norra bergssluttningen med kalkbrottet (ett delområde).

Ingången till kalkbrottet omges av grandominerad barrskog. Granar växer även inne i kalkbrottet och når upp till platån ovanför själva dagbrottet. Intill kalkbrottet finns i sluttningen en stor slaggstenshö. Bergväggarna såväl inne som utanför kalkbrottet skyddas från uttorkning genom nämnda granskogsridå.

Skötseln inriktas på att hålla ingången till kalkbrottet lättillgänglig samtidigt som granar och träd sparas för att skydda nordsidan av berget för uttorkning. Det sistnämnda är av betydelse för att vissa lavar, mossor och kärlekryptogamer skall trivas där. Informationstavla bör sättas upp i anslutning till ingången till kalkbrottet.

5. Nordvästssluttningen (ett delområde)

Nordvästra sluttningen av berget domineras av blandskog där barrträden dominerar. Berggrunden består här av urberg varför floran är av för regionen mer normal karaktär. Branterna stupar inte lika brant som på sydostsidan av berget. Utefter reservatsgränsen har den gamla vägen gått innan vägen på motsatta sidan berget byggdes (se delområde 1).

Skötseln inriktas på att behålla en blandskog som är lättillgänglig för besökare. Eventuellt kan den gamla vägsträckningen återställas som gångväg i samarbete med de gårdar som har del i denna gamla samfällighet där denna vägsträckning ingår.

6. Nordöstra delen av reservatet (ett delområde)

Nordöstra delen av området utgörs dels av en öppen odlingsmark som är under igenväxning. Här finns även en gjuten betongplatta där det tidigare fanns en kalklada som tillhörde kalkbrottsepoken. Vidare finns en grusad plan, intill en lövskogsfominerat strandnära skogsparti, där ett mindre område arrenderas ut för parkeringsändamål med en Carport och en förrädscontainer. Längst i norr sticker en udde ut i Himmerfjärden där det finns vissa lämningar efter den pir där kalken från brottet utskippades. I detta skötselområde ingår dessutom ett cirka 3 ha stort vattenområde som tillhör reservatet.

Skötseln inriktas på att hålla området öppet och tillgängligt för allmänheten. Den tidigare odlingsmarken bör om möjligt betas i kombination med grannmarken längre åt sydost. Inom vattenområdet har en vegetation. Några särskilda skötselåtgärder finns inte för vattenområdet. Vegetationens sammansättning
Nedan följer beskrivningar av bevarandemål och konkreta skötselåtgärder i punktform inom de olika skötselområdena:

Skötselplanens skötselområde 1: Nedre sydostbranten

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- När man påträffar den mindre blåvingen under lämplig flygtid inom området och att växterna stenfrö och lundskäfting förekommer i lundområdet nedanför berget

Skötselåtgärder:

- Buskar av framför allt slån och nypon röjs bort så att såväl torrbacksfloran vid vägkanten som lundfloran gynnas. Gallring av träd görs vid behov där lövträd gynnas. Grova aspar med hål sparas.
- Information om naturreservatet sätts upp på ett skyltställ nära parkeringsplatsen/bommen.

Skötselplanens skötselområde 2: Övre sydostbranten

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Alvarplacodlaven förekommer på minst 50 platser väl spridda utefter bergets längdriktning
- Branterna är fria från buskar och träd

Skötselåtgärder

Röjning av buskar och träd i branten

Skötselplanens skötselområde 3: Kalkhällmarker med alvarvegetation

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Hedpärlemorfjäril, mindre blåvinge och silversmygare påträffas under den tid då arterna har sin flygtid
- Den kalkgynnade floran i form av fältmalört, gruslok, kungsmynta och vit fetknopp finns i stora marktäckande bestånd.
- De sällsynta arterna Sankt Pers nycklar, Fjällhällebräken finns.

Skötselåtgärder:

- Gallringar görs i busk och trädskiktet för att skapa vidsträckta öppna alvarmarker som gynnar markfloran. Vissa buskage sparas med hänsyn till vissa insekter och fåglar.
- Stigar märks upp på lämpligt sätt. Gärna i form av målade rösestenar.
- Varningsskyltar sätts upp och underhålls vid kalkbrottet.
- Informationsskylt om kalkbrottet
- Bord och bänk underhålls.

Skötselplanens skötselområde 4: Norra bergsluttningen med kalkbrottet

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- God tillgänglighet till kalkbrottet där det finns en trappa upp till bergplatån.
- Stigen från vägen fram till och inne i kalkbrottet är lättframkomlig.
- Trappan i kalkbrottet är i gott skick

- Informationsskyltar om naturreservatet plus anpassad information om själva kalkbrottet och dess historia.
- Varningsskylt vid trappen om att man bör vara försiktig när man går upp på berget och inte gå fram till kanten av kalkbrottet finns. Särskild aktsamhet måste iakttas om man har småbarn med sig.

Skötselåtgärder:

- Röjning och gallring utefter stigen.
- Underhåll av trappan
- Uppsättning och underhåll av informationsskyltar

Skötselplanens skötselområde 5: Nordvästslutningen

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Området är lättillgängligt så att man kan promenera utmed bergets nordvästsida

Skötselåtgärder:

- Röjning och gallring i området. Eventuellt ordnas en gångväg utmed den gamla vägsträckningen i samverkan med övriga delägarna i samfälligheten för notplatsen där även nämnda vägsträckning ingår.

Skötselplanens skötselområde 6: Nordöstra delen av reservatet

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- God tillgänglighet till stranden i norr.
- Den öppna odlingsmarken hävdas

Skötselåtgärder:

- Informationstavlor och hänvisningspilar till besöksobjekt sätts upp
- Information om kalkladan och utskeppningspiren sätts upp
- Om möjligt betas den öppna odlingsmarken då stängsel i så fall måste sättas upp.

Uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Reservatsförvaltaren ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Miljökontoret ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder har genomförts.

Uppföljning av bevarandemål

Miljökontoret ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs med jämna intervall.

- Informationsskyltar (årligen)
- Stigar (årligen)
- Arter (vart femte år)
- Alvarplacodlavens exakta förekomst (vart tionde år)

Parametrar och mått framgår av preciseringarna av bevarandemålen för respektive skötselområde.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Priori- tering	Finansiering
Gränsmarkering	2006, sen vart fjärde år om behov föreligger	Hela reservatet	1	Miljönämnden
Informationsskyltar	2006, årlig tillsyn, utbyte vid behov	Hela reservatet	1	Miljönämnden
Röjning, markering och underhåll av stigar mm	År 2006, årlig tillsyn därefter vid behov.	Hela reservatet	1	Miljönämnden
Uppföljning av skötselåtgärder	Årligen	Hela reservatet	1	Miljönämnden
Uppföljning av särskilda bevarandemål	Skyltar och stigar varje år.	Hela reservatet	1	Miljönämnden
Uppföljning av särskilda bevarandemål	Arter vart femte år	Skötselområde 1,2,3	1	Miljönämnden
Uppföljning av särskilda bevarandemål	Alvarplacodlaven vart tionde år	Skötselområde 2	1	Miljönämnden

